

Maak nu je leerling X bekend!

Fieke van den Heuvel

Studentnr; 2169233

Master-SEN

Masterclass SKPO – Fontys OSO

Docent: Ans Boosten

Inhoudsopgave:

Inhoudsopgave	2
Samenvatting	4
Hoofdstuk 1; aanleiding en probleemstelling	5
Hoofdstuk 2; theoretische onderbouwing	7
<i>Inleiding</i>	<i>7</i>
<i>Waarom een verandering binnen het onderwijs?</i>	<i>7</i>
<i>Wat houdt de 1-zorgroute in?</i>	<i>11</i>
<i>Wat is een zorgleerling?</i>	<i>16</i>
<i>Conclusie</i>	<i>18</i>
Hoofdstuk 3; onderzoeksmethodologie	19
<i>Inleiding</i>	<i>19</i>
<i>Onderzoeksmethoden</i>	<i>19</i>
<i>Paradigma's</i>	<i>21</i>
<i>Betrouwbaarheid en validiteit</i>	<i>21</i>
<i>Triangulatie</i>	<i>22</i>
<i>Ethiek</i>	<i>22</i>
Hoofdstuk 4; data-analyse en resultaten	24
<i>Inleiding</i>	<i>24</i>
<i>Delphi-methode</i>	<i>24</i>
<i>Vragenlijst</i>	<i>25</i>
<i>Conclusie</i>	<i>28</i>
Hoofdstuk 5; beantwoording van je onderzoeksvraag	29
<i>Deelvraag 1</i>	<i>29</i>
<i>Deelvraag 2</i>	<i>29</i>
<i>Deelvraag 3</i>	<i>31</i>
<i>Onderzoeksvraag</i>	<i>32</i>

Hoofdstuk 6; conclusies en aanbevelingen	34
Conclusies	34
Aanbevelingen	35
Evaluatie	36
Nawoord	38
Literatuurlijst	39
Bijlagen	41
Bijlage 1; uitnodiging onderzoeksmethode 1	41
Bijlage 2; uitnodiging en vragenlijst onderzoeksmethode 2	42

Samenvatting:

Dit praktijkonderzoek richt zich op leerling x; de leerling die wel benoemd werd in het format voor het werken met groepsplannen, maar waar geen duidelijke definitie van bestond.

De overgang van individuele handelingsplannen naar groepsplannen is een ontwikkeling die op dit moment veel scholen doormaken. Daarbij viel op dat leerkrachten worstelden met die enkele leerling die niet in één van de drie subgroepen past. Dit inspireerde mij, in mijn praktijk als intern begeleider, om hier mijn praktijkonderzoek over te doen.

In dit onderzoeksverslag is als eerst theorie te lezen over leerling x. Omdat echte wetenschappelijke onderbouwing niet te vinden was, is de theorie gericht op de laatste ontwikkelingen binnen het onderwijs die verband hebben met leerling x.

Wat verder duidelijk wordt in dit onderzoeksverslag is wie leerling x is. Samen met een expertpanel is een definitie van leerling x gevormd, zodat helder was om welke leerling het gaat. Deze definitie was het uitgangspunt voor verder onderzoek.

Daarna is in mijn praktijk bekeken hoe er nu met leerling x omgegaan wordt en wat een gewenste aanpak voor leerling x is. Aan de hand van deze gegevens worden uiteindelijk aanbevelingen gedaan voor mijn praktijk.

Hoofdstuk 1:

Aanleiding en probleemstelling

Ik ben werkzaam in het primair basisonderwijs, voorheen als groepsleerkracht en nu voor het tweede jaar als intern begeleider. Ik vind het belangrijk dat ik in dit onderzoek iets bij kan dragen aan de ontwikkeling van de school.

Doordat ik dit schooljaar een overstap heb gemaakt naar een andere school leek een focus vinden even lastig. Ik ben meteen op zoek gegaan naar de ontwikkelingen op mijn nieuwe werkplek en dan blijkt dat de grootste ontwikkeling op dit moment op veel scholen hetzelfde is;

De 1-zorgroute! (WSNS plus & KPC-groep, 2007)

Hierbij ontvangen alle leerlingen onderwijs op maat....Uitgaan van de mogelijkheden en talenten van leerlingen in plaats van het centraal stellen van datgene wat het kind niet kan! D

Handelingsgericht werken met groepsplannen vanuit het ontwikkelingsperspectief van elke leerling, didactisch en pedagogisch (Clijsen, 2007).

Ik vind de 1-zorgroute een hele goede ontwikkeling. De uitgangspunten van de 1-zorgroute geven een hele positieve benadering aan het werken binnen je school. Er wordt afgestemd op de onderwijsbehoeften van elk kind. De leerkracht denkt en handelt preventief en proactief en kijkt naar wat leerlingen wél kunnen. De zorg voor een leerling wordt zoveel mogelijk in de klas geboden door de leerkracht, en leerlingen en ouders worden ook betrokken bij de ontwikkeling.

Het werken met de 1-zorgroute kenmerkt zich in de praktijk door het werken vanuit onderwijsbehoeften van elke leerling. Aan de hand van deze onderwijsbehoeften deelt de leerkracht de leerlingen in zijn klas op in drie subgroepen. Er is een bovengroep, die je iets extra's moet bieden. Een middengroep, die de reguliere lesstof met de reguliere instructie volgt. En een ondergroep, die naast de reguliere instructie nog meer verlengde instructie nodig hebben. Het streven is om niet meer te werken met individuele handelingsplannen, maar de gewenste aanpassingen voor een leerling onderdeel te maken van het groepsplan. Zo krijgt de leerling zorg op maat binnen de klas, zonder uitzonderingspositie.

Als intern begeleider speel ik bij dit proces een belangrijke rol. Ik begeleid de leerkracht bij het uitvoeren van de stappen binnen de 1-zorgroute en vind het daarbij

belangrijk dat elk kind goed onderwijs krijgt. En dan blijkt in de praktijk dat er een enkele leerling eigenlijk niet in te delen is binnen het groepsplan. En wat dan? Ik noem deze leerling vanaf nu 'leerling x'!

Die leerling x is degene waar ik benieuwd naar ben!

Er is weinig bekend over leerling x, want hoort hij eigenlijk wel thuis binnen de 1-zorgroute? En waarom past hij niet binnen een subgroep? Doen we er goed aan om een leerling los te koppelen van het groepsplan? En wat heeft een leerling x dan nodig?

Allemaal vragen die in me opkomen en waar ik me graag in wil gaan verdiepen, omdat ik het belangrijk vind dat elk kind het onderwijs krijgt dat hij nodig heeft. Het feit dat er zoveel vragen over deze leerling x zijn, zorgt er voor dat ik me zorgen om hem ga maken. En daar wil ik mee aan de slag!

Samenvattend is mijn onderzoeksvraag:

Hoe geven wij, bij ons op school, binnen het werken met groepsplannen op een passende manier vorm aan de begeleiding van leerling x?

Om een antwoord op mijn onderzoeksvraag te krijgen stel ik mezelf de volgende deelvragen:

1. Wie is leerling x?
2. Hoe wordt er nu omgegaan met leerling x?
3. Hoe willen we omgaan met leerling x?

Het doel van mijn onderzoek is dat ik uiteindelijk iets praktisch op papier heb, zodat we op school leerling x een goede plek kunnen geven, goed onderbouwd, met reële verwachtingen.

Een plek die leerling x verdient.

Hoofdstuk 2:

Theoretische onderbouwing

Inleiding:

In dit hoofdstuk ga ik op zoek naar een theoretisch kader dat hoort bij mijn onderzoeksvraag.

En dan kom ik al snel tot de ontdekking dat mijn onderzoeksvraag ook bij anderen veel vragen op roept. Ik merk in gesprekken dat collega's ook worstelen met dezelfde vragen als ik. Het blijkt niet gemakkelijk om leerling x een plek te geven binnen het werken met 1-zorgroute. Dit is een manier van werken die pas vorig schooljaar ingevoerd is op onze school.

Ik denk daarom dat het in mijn theoretisch kader belangrijk is om te kijken waar de 1-zorgroute eigenlijk vandaan komt? Waarom kiezen we daar als school voor? En wat is de 1-zorgroute precies? Allemaal vragen, waar ik in dit hoofdstuk een antwoord op wil vinden.

Waarom een verandering binnen het onderwijs?

Onderwijs is constant in ontwikkeling. Op dit moment is passend onderwijs één van die ontwikkelingen binnen het onderwijs.

Het landelijk steunpunt ZAT (2012) zegt dat passend onderwijs beoogt dat scholen een passend aanbod kunnen doen voor ieder kind dat bij de school wordt aangemeld of staat ingeschreven. En dat het liefst dicht bij huis. Niet elke gewone school hoeft alle kinderen op te vangen. Scholen kunnen zich specialiseren en onderling afspraken maken wie welke kinderen het beste onderwijs kan geven. Daarvoor gaan gewone scholen en scholen voor speciaal onderwijs samenwerken in regionale samenwerkingsverbanden. Het geld kan efficiënter en effectiever 'in de speciale of gewone klas' worden ingezet omdat het budget voor passend onderwijs voortaan rechtstreeks naar de samenwerkende scholen gaat (landelijk steunpunt ZAT, 2012).

In onze schoolgids(2011-2012) staat het volgende;

'Schoolbesturen zijn binnenkort verplicht ervoor te zorgen dat voor alle kinderen op nabijgelegen scholen onderwijs wordt gerealiseerd dat bij hen past. Het streven

binnen het basisonderwijs is er al langere tijd op gericht zo veel mogelijk maatwerk te leveren waardoor zo weinig mogelijk kinderen worden verwezen naar speciale onderwijsvormen. Daarbij dient iedere school haar grenzen te bepalen.'

Scholen krijgen dus een zorgplicht; ze zijn verplicht om elk kind dat aangemeld wordt, een zo goed mogelijke plek binnen het onderwijs te bieden. Als de school zelf geen onderwijs aan dit kind kan bieden, moet hij er voor zorgen dat het kind een andere plek krijgt. Hiervoor werken scholen samen in een samenwerkingsverband, waarbij iedere school in een zorgprofiel aan heeft kunnen geven welke leerlingen zij onderwijs kunnen bieden.

Bij ons op school zijn wij op dit moment bezig om na te denken over onze visie en ons zorgprofiel. Ik vind het goed om hier met het hele team over na te denken, omdat er met de invoering van passend onderwijs veel zal gaan veranderen. Het team zal moeten dragen waar de school voor staat en waar onze grenzen liggen. De vraag is vooral; welke leerlingen kunnen wij onderwijs bieden en welke niet?

Hierbij staat altijd het belang van het kind voorop, zoals ook beschreven in de schoolgids(2011-2012); 'Waarbij is het kind het meest gebaat, op welke school komen zijn talenten het beste tot uitdrukking, waar voelt het kind zich het meest op zijn gemak?'

Doel van passend onderwijs moet zijn; zo goed mogelijk onderwijs bieden aan ieder kind, ongeacht de extra zorgbehoefte (Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011).

Volgens het kabinet moet het nieuwe stelsel van passend onderwijs daarvoor aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Leerlingen krijgen zo goed mogelijk onderwijs
- Ouders zijn betrokken bij hun kind op school
- Docenten zijn goed toegerust
- Scholen werken samen met jeugdzorg en gemeenten
- Doelmatige investeringen

Sinds 2005 wordt er daarom vanuit het ministerie nagedacht over de invoering van een nieuw stelsel voor extra onderwijsondersteuning, omdat het huidige stelsel, dat in 2003 is ingevoerd, niet houdbaar blijkt. Dit stelsel nodigt er toe uit zo veel mogelijk leerlingen als hulpbehoevend te bestempelen, ook als dit niet in het belang van het kind is. (Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011)

Minister Van Bijsterveldt (Onderwijs) schreef in een brief van 31 januari 2011 dat het aantal leerlingen met een indicatie voor 'zware zorg' sinds 2003 met 65% gestegen is. Deze stijging is fors, zeker gezien de aanname bij de invoering van de leerlinggebonden financiering in 2003, dat dit aantal leerlingen stabiel zou blijven, aldus Kamerlid Smits (ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap, 2011).

Ook laat de kwaliteit van het onderwijs voor kinderen die meer dan gemiddelde aandacht behoeven te wensen over, aldus minister Bijsterveldt (2011). Leerkrachten lukt het niet om het onderwijs goed af te stemmen op verschillen tussen leerlingen.

Een verandering in het nieuwe stelsel zal zijn dat lichte en zware zorg onder één verantwoordelijkheid gebracht wordt. De bedoeling is dat kinderen met een zorgbehoefte op efficiëntere wijze een zo goed mogelijk passend onderwijsaanbod krijgen (Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011).

Hierdoor zullen er minder scholen voor speciaal onderwijs komen, doordat de cluster 3&4-leerlingen zoveel mogelijk binnen het reguliere onderwijs geplaatst zullen gaan worden. Met cluster 3-leerlingen worden leerlingen bedoeld die zeer moeilijk leren, een lichamelijke of verstandelijke beperking hebben of langdurig ziek zijn. Cluster 4-leerlingen zijn leerlingen met psychiatrische stoornissen, ernstige gedragsproblemen hebben of zeer moeilijk opvoedbaar zijn.

Het volgende schema maakt dit duidelijk;

Huidige situatie	Nieuwe situatie
Lichte zorg; - Samenwerkingsverbanden Weer Samen Naar School - Budgetfinanciering gebaseerd op 5% van de leerlingen in WSNS - Permanente Commissie Leerlingenzorg indiceert voor toelating speciaal basisonderwijs	Lichte en zware zorg; - Geografisch uitgebakende samenwerkingsverbanden - Budgetfinanciering voor zorg gebaseerd op % leerlingen in samenwerkingsverband - Cluster 3 & 4 maken deel uit van samenwerkingsverband

Zware zorg; - Regionale expertise centra - Cluster 1-4	Overige zware zorg; - Cluster 1 &2
--	---------------------------------------

Uitleg clusters> 1; visuele beperking,

2; dove/slechthorende, ernstige spraak/taalmoeilijkheden

3; zeer moeilijk lerend, lichamelijke/verstandelijke beperking, langdurig zieke

4; zeer moeilijk opvoedbaar, psychiatrische stoornissen, ernstige gedragsproblemen

(Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011)

Met name het buitenland is voldoende aangetoond dat kinderen baat hebben bij passend onderwijs (Hooiveld, 2009).

In Denemarken bijvoorbeeld zijn ze daarmee al erg ver. In 2000 volgde slechts 0,6 procent van de leerlingen onderwijs aan een speciale school (Eurydice-Denmark, 2000-2001).

Een belangrijke reden waarom ze in Denemarken zo ver zijn met deze ontwikkeling is de socialistische wetgeving, die gebaseerd is op gelijkheid, sociale rechtvaardigheid en solidariteit.

Wat belangrijk is om te weten, is dat passend onderwijs niet betekent dat alle leerlingen binnen het regulier onderwijs moeten blijven, maar er moet gekeken worden naar kansen voor de beste ontwikkeling van elke leerling.

Daarbij gaat het om wat het kind wél kan, kijken naar mogelijkheden en niet naar problemen (Clijsen, Pieterse, Spaans, & Visser, 2009).

Dit vind ik een mooi uitgangspunt en wil ik graag in mijn achterhoofd houden!

Op dit moment is er nog veel onduidelijkheid hoe dit nieuwe stelsel er precies uit zal gaan zien, maar door de invoering van dit nieuwe stelsel voor passend onderwijs zullen er waarschijnlijk veel extra zorgleerlingen binnen het regulier onderwijs opgevangen moeten worden.

Dit betekent een hele verandering in mijn praktijk als intern begeleider, maar ook voor de leerkrachten die deze leerlingen onderwijs moeten geven.

Om passend onderwijs vorm te geven kunnen scholen er voor kiezen om te werken volgens de 1-zorgroute. (Gijzen, 2011)

Bij ons op school is hiervoor gekozen. Een uitwerking van de 1-zorgroute die bij ons op school al ingevoerd is, is het werken met groepsplannen.

In onze schoolgids(2011-2012) staat dat er jaren gewerkt werd met aparte plannen voor individuele kinderen, de zogenaamde handelingsplannen. In de praktijk blijkt het realiseren van al die verschillende plannen niet gemakkelijk te zijn. Leerkrachten hadden het gevoel nooit klaar te zijn met al die plannen en daarnaast hadden ze het gevoel geen tijd te hebben voor al die andere leerlingen in de groep. Vandaar dat we vanaf dit schooljaar in die zin geleidelijk aan anders zijn gaan werken doordat we voor verschillende vakgebieden nu met groepsplannen gaan werken...Eén en ander betekent dat we momenteel in een overgangsfase zitten van het werken met handelingsplannen naar het werken met groepsplannen.

Door deze (voor ons) nieuwe manier van werken lopen we op school aan tegen vragen over 'leerling x';

is het verstandig om naast groepsplannen nog met individuele handelingsplannen te werken? En voor welke kinderen doe je dit? We zijn nu eigenlijk van het ene uiterste(alleen individuele handelingsplannen) naar het andere uiterste(alleen groepsplannen) gegaan. En is dit wel verstandig? Om hier meer zicht op te krijgen wil ik eerst helder krijgen wat de 1-zorgroute precies inhoudt.

Wat houdt 1-zorgroute in?

De 1-zorgroute is een initiatief van Weer Samen Naar School(WSNS) . Weer Samen naar School zijn samenwerkingsverbanden waarbinnen het basisonderwijs samenwerkt met het speciaal basisonderwijs.

1-Zorgroute heeft als doel om binnen school het volgende te bereiken:

- Afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van de leerlingen
- Handelingsgericht en planmatig omgaan met verschillen
- Vroegtijdig signaleren en proactief werken
- Bieden van passend onderwijs voor leerlingen met specifieke behoeften
- Vergroten van leerkrachtcompetenties
- Geven van impulsen om het kwaliteit van het onderwijs en de zorg in school te verbeteren
- Transparant maken en verbeteren van de zorgstructuur

- Goede overgang van risicoleerlingen vanuit peuterspeelzaal naar school en later naar voortgezet onderwijs
- Goede afstemming van de schoolexterne zorg vanuit het samenwerkingsverband
- Stimuleren van samenwerking tussen onderwijs en zorg binnen de regio.
(Clijsen, Handreiking 1-zorgroute voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs, 2007)

De zorg aan leerlingen wordt binnen 1-zorgroute vertaald naar drie niveau's; bovenschools niveau, schoolniveau en groepsniveau.

Op bovenschools niveau kan de intern begeleider leerlingen aanmelden in het samenwerkingsverband. Er kan dan samen gekeken worden naar verschillende vormen van externe begeleiding (Clijsen, 2007). Je kunt hierbij denken aan het inschakelen van schoolmaatschappelijk werk, GGD, opvoedingsondersteuning, enz.

Over het schoolniveau vertelt Clijssen(2007) dat er groepsbesprekingen en leerlingbesprekingen plaats vinden.

Bij de groepsbespreking wordt een cyclus van handelingsgericht werken afgerond en een begin gemaakt een nieuwe cyclus. De intern begeleider en leerkracht zijn hierbij aanwezig. Het vorige plan wordt geëvalueerd, het groepsoverzicht besproken, de onderwijsbehoeften aangescherpt en de leerlingen worden opnieuw geclusterd. Als blijkt dat een leerling onvoldoende profiteert van het groepsplan, als de onderwijsbehoeften onduidelijk blijven of als er vermoedens zijn van een ernstige problematiek of stoornis, wordt de leerling aangemeld voor een leerlingbespreking. De intern begeleider leidt deze bespreking waarbij de hulpvraag van de leerkracht centraal staat. Er wordt bekeken, in samenspraak met ouders en eventueel externe deskundige, wat de specifieke onderwijsbehoeften van een leerling zijn en hoe de leerkracht hieraan tegemoet kan komen in een groepsplan of individueel handelingsplan.

Op groepsniveau staat de cyclus 'handelingsgericht werken' centraal (Clijsen, 2007). Gijzen(2011) legt uit dat deze cyclus 6 stappen kent.

De eerste stap is het verzamelen van gegevens. Dit kunnen toetsen, observaties, informatie uit gesprekken met leerlingen en ouders of analyses van gemaakt werk zijn.

In de tweede stap selecteert de leerkracht op basis van deze gegevens welke leerlingen specifieke onderwijsbehoeften hebben.

In de derde stap benoemt hij deze. Deze drie stappen vormen samen het groepsoverzicht.

Bij de vierde stap clustert de leerkracht vervolgens leerlingen met gelijke onderwijsbehoeften, zij vormen een subgroep. Ook één leerling kan een subgroep zijn!

Ten slotte stelt de leerkracht bij de vijfde stap een groepsplan op. Hij stelt dit op voor een afgesproken periode, elke leerling heeft hierin een plek en de doelen worden vastgesteld.

In de zesde en laatste stap kan de leerkracht het groepsplan uit gaan voeren en nieuwe gegevens verzamelen voor een volgende cyclus (Gijzen, 2011).

Ook bij ons op school werken we min of meer op deze manier. Als intern begeleider leid ik de groeps- en leerlingbesprekingen en kijken we naar de vorderingen van de leerlingen.

De leerkrachten van de midden- en bovenbouw werken op dit moment voor minimaal 2 vakgebieden met een groepsplan. Ze werken hierbij met convergente differentiatie. Dat betekent dat voor alle leerlingen in de groep globaal dezelfde doelen gelden in een periode. Er is een basisaanbod voor de hele groep en sommige leerlingen ontvangen daarnaast verlengde instructie, extra leertijd of extra leerstof (Clijsen, 2007).

Het werken met onderwijsbehoeften staat nog in de kinderschoenen en dit moet aangescherpt worden, want in 1-zorgroute staat afstemming van het onderwijs op de onderwijsbehoeften van de kinderen centraal. Dit betekent dat onze cyclus van handelingsgericht werken op dit moment nog niet helemaal rond is. Op dit moment worden stap 1, 2 en 3 grotendeels overgeslagen. Veel zit in het hoofd van de leerkrachten, maar het staat nog onvoldoende op papier. Nu clusteren zij leerlingen voornamelijk op prestaties en wordt er nog te weinig gekeken naar de onderwijsbehoeften van leerlingen. Het opstellen van groepsplannen lukt wel goed en de organisatie in de klas heeft ook al goed vorm gekregen.

Maar waarom is het afstemmen op onderwijsbehoeften dan zo belangrijk?

Clijssen (2007) zegt dat door het benoemen van onderwijsbehoeften de leerkracht vast stelt hoe het kind optimaal kan leren.

De leerkracht zegt iets over de doelen die ze voor het kind nastreeft en wat dit kind (extra) nodig heeft om deze doelen te bereiken.

Om dit goed te kunnen is het nodig dat de leerkracht een omslag in denken maakt.

We zijn gewend om de zorg aan leerlingen te benoemen in beperkingen van het kind, maar benoemen wat er mis is geeft geen concrete aanwijzingen over hoe je wel kunt werken met deze leerling. En ook ga je hierdoor vaak pas handelen als er al iets mis is.

Door het denken in onderwijsbehoeften kijk je naar mogelijkheden en kansen voor een kind. Het geeft concrete aanwijzingen voor de doelen die je nastreeft en je kunt proactief en preventief te werk gaan (Clijssen, 2007).

Uit bovenstaande blijkt dus hoe belangrijk het is om naar onderwijsbehoeften van leerlingen te kijken. Ik merk in mijn praktijk aan leerkrachten dat ze wel veel in hun hoofd hebben, maar dit nog niet op papier zetten. Ik zou dit wel graag zien, omdat ze het hierdoor duidelijker maken voor zichzelf en anderen en omdat het ze dwingt om doelen vast te stellen.

Als de onderwijsbehoeften van de leerlingen duidelijk zijn, dan pas kan de leerkracht zijn leerlingen goed clusteren op basis van ongeveer gelijke onderwijsbehoeften en aan de hand van resultaten, op een manier zodat ze met en van elkaar leren.

(Clijssen, 2007)

Er wordt bij ons op school gewerkt met 3 subgroepen; een basisgroep, een instructieafhankelijke groep en een instructie-onafhankelijke groep.

Leerlingen kunnen bij verschillende vakgebieden in een andere subgroep geplaatst worden. Zo kan een leerling bij rekenen in de basisgroep zitten en bij spelling extra zorg behoeven.

Clijssen (2007) zegt dat je binnen een groepsplan beschrijft welke leer- en opvoedingsdoelen je wilt realiseren in een bepaalde periode. Je doet dit door middel van richtlijnen voor het onderwijs aan een (sub)groep leerlingen. In het groepsplan staan concrete en praktische aanwijzingen voor de manier van werken van de

leerkracht. Het is doelgericht, met hoge verwachtingen ten aanzien van leerlingen en leidt tot betere resultaten.

Het groepsplan richt zich op alle leerlingen in de groep.

In onze schoolgids(2011-2012) zeggen wij over groepsplannen het volgende;
'We stellen vast welke doelen voor welke vakgebieden door de groep als geheel moeten worden gehaald en hoe we dat voor deelgroepen leerlingen binnen de klas gaan realiseren. De klas wordt daartoe in drie groepen verdeeld. Binnen die groepen zijn er verschillen in leerstof en oefenstof, afhankelijk van wat een kind nodig heeft. Daarnaast kan het voor een enkeling nodig zijn een individueel plan op te stellen.'
Deze laatste leerling zou dus onze leerling x kunnen zijn?

Wanneer een school kiest voor het werken met groepsplannen betekent dit dat deze groepsplannen de kern vormen voor de zorgstructuur. Uitgangspunt is hierbij dan ook dat het aantal individuele handelingsplannen, en dus ook het werken met individuele leerlijnen, wordt teruggebracht tot een minimum aantal (Förrer & Leenders, 2010). Zo min mogelijk individuele plannen dus, maar het kan wel nodig zijn voor een enkel kind. Maar voor welk kind dan?

Clijssen(2007) zegt daarover;

'Werken met een individueel handelingsplan wordt in de visie van 1-zorgroute incidenteel gedaan, als uit de leerlingbespreking blijkt dat een leerling onvoldoende profiteert van het groepsplan of als de bijzondere aanpak voor de leerling onvoldoende gespecificeerd kan worden in het groepsplan.

Het handelingsplan is een verbijzondering van het groepsplan. Het beschrijft wat afwijkt, een specifieke aanpak of iets dat alleen voor deze leerling geldt.

Het is verstandig om het handelingsplan een onderdeel van het groepsplan te maken. Het heeft dezelfde looptijd als het groepsplan, het is tijdelijk en erop gericht dat de leerling weer gaat profiteren van het groepsplan.

Het is heel belangrijk dat het handelingsplan goed uitvoerbaar is in de praktijk.'

De kinderen die met individuele plannen werken zijn de leerlingen die in het groepsplan leerling x genoemd worden, maar de bovenstaande theorie roept ook veel vragen op bij mij. Want wanneer profiteert een leerling dan onvoldoende van

een groepsplan? En is het slim om een individueel plan dezelfde looptijd te geven als een groepsplan? Over het algemeen zijn we gewend om met individuele handelingsplannen te werken van 6-8 weken, terwijl een groepsplan een langere periode kan beslaan.

Wat is een zorgleerling?

Omdat de theorie over passend onderwijs en de 1-zorgroute me onvoldoende zicht geven op leerling x ben ik op zoek gegaan naar theorie over zorgleerlingen. Volgens de eerder beschreven theorie is leerling x de leerling die onvoldoende profiteert van het onderwijsaanbod in de klas, een leerling die dus extra zorg nodig heeft.

Over het algemeen hebben alle leerkrachten te maken met leerlingen die achterblijven in hun ontwikkeling. Als hier niet goed op wordt ingespeeld lopen ze het risico dat deze achterstand steeds groter wordt. Ook leerlingen die een sterke ontwikkeling hebben vragen om aanpassingen in het onderwijs. Gebeurt dit niet, dan is de kans groot dat zij gaan onderpresteren (Förre & Leenders, 2010).

Er zullen altijd leerlingen blijven die meer of andere aandacht nodig hebben dan de meeste kinderen in de klas. De vraag is dan voor de leerkracht hoe hij goed met deze leerling om kan gaan. Het gaat er niet om waar het probleem bij het kind zit, maar hoe de leerkracht zijn gedrag en handelen in kan zetten voor verbetering (Förre & Leenders, 2010).

De definitie van het begrip 'zorgleerling' is erg complex. De inspectie geeft aan wat zij onder zorgleerlingen verstaat in het basisonderwijs, namelijk de leerlingen met een eigen leerlijn (ministerie van onderwijs, 2011).

Het kabinet geeft aan een hogere onderwijskwaliteit te willen. Dit geldt voor alle leerlingen, dus ook voor zorgleerlingen. Hierbij vinden zij het van belang dat er rekening gehouden wordt met het ontwikkelingsperspectief van leerlingen met een extra zorgbehoefte. Toetsen, een eerlijke maatstaf voor leerwinst en goed toezicht zal scholen een sterke prikkel geven om zorgleerlingen onderwijs op maat te bieden. (Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011)

Wat is dan een ontwikkelingsperspectief voor deze zorgleerlingen?

De inspectie beschrijft het als volgt; 'de inschatting van de ontwikkelingsmogelijkheden van een leerling voor een bepaalde, langere periode'. Het is gebaseerd op het verwachte uitstroomniveau van een leerling. Door het niveau van nu hieraan te koppelen ontstaat een prognose- of ontwikkelingslijn. (Clijsen, Pieterse, Spaans, & Visser, 2009)

Een ontwikkelingsperspectief opstellen kan leiden tot het werken met een eigen leerlijn. Leerlingen die met een eigen leerlijn werken zijn niet nieuw. Nieuw zijn wel de eisen die de inspectie hier aan stelt. Een leerling heeft een eigen leerlijn als er een structureel afwijkend onderwijsprogramma is voor één of meer basisvakken dat leidt tot een lager eindniveau. Werken met een eigen leerlijn heeft nadelen; het vraagt extra inspanning van school, de leerling komt in een uitzonderingspositie, de leerling mist uitwisseling met andere leerlingen, de leerling heeft veel instructie nodig en het is moeilijk deze instructietijd te organiseren (van Liempd, Vierboom, & Gerrits, 2010).

Kies je voor het werken met een eigenleerlijn, dan wil de inspectie voor deze leerlingen het volgende zien;

- Een realistisch ontwikkelingsperspectief
- Er zijn tussendoelen opgesteld
- De ontwikkeling wordt gevolgd aan de hand van de tussendoelen en het ontwikkelingsperspectief.

(van Liempd, Vierboom, & Gerrits, 2010)

De inspectie vindt het belangrijk dat scholen kunnen aantonen dat leerlingen als gevolg van beperktere capaciteiten een eigen leerlijn hebben en niet als gevolg van lage ambities van de school of tekortkomingen in de kwaliteit van onderwijs. Ook willen ze zien dat deze leerlingen voldoende vooruitgang blijven boeken. Daarom verwacht zij dat er voor deze leerlingen een ontwikkelingsperspectief wordt opgesteld.

In onze schoolgids(2011-2012) staat hierover het volgende;

'Het is mogelijk dat voor individuele leerlingen een eigen leerlijn wordt geschetst. Die krijgt dan vorm in een zogenaamd ontwikkelingsperspectief. Indien een kind hiervoor in aanmerking komt dan worden de ouders vanzelfsprekend door school betrokken bij de aanpassing van het aangeboden onderwijs.'

Conclusie:

De beweging dat veel scholen overgaan op een andere manier van werken komt niet uit de lucht vallen. Het is een landelijke ontwikkeling. Deze is er natuurlijk niet zomaar. Er is gebleken dat de 'oude' manier van werken niet voldoet, dus wordt er gezocht naar een nieuwe manier van werken.

Wij werken op school met de 1-zorgroute. Hierbij werken we met convergente differentiatie. Dat betekent dat voor alle leerlingen in de groep globaal dezelfde doelen gelden in een periode. Er is een basisaanbod voor de hele groep en sommige leerlingen ontvangen daarnaast verlengde instructie, extra leertijd of extra leerstof. Ook bij ons op school kwam hierdoor het werken met individuele handelingsplannen te vervallen. Dit is naar mijn mening een goede ontwikkeling, want werken met veel individuele plannen was praktisch niet uitvoerbaar en droeg dus niet bij aan de kwaliteit van het onderwijs. Uit de theorie blijkt dat het voor deze leerlingen veel beter is om onderwijs te krijgen binnen het groepsplan, zodat kinderen in een groep van en met elkaar kunnen leren. De enige uitzondering die gemaakt zou mogen worden is voor leerlingen waarbij blijkt dat het werken binnen het groepsplan onvoldoende oplevert. Daarbij gaat het dus om leerling x.

Bovenstaande is dus allemaal bekend over het onderwerp, maar een antwoord op mijn onderzoeksvraag is daarmee nog niet gegeven, dus in mijn onderzoek wil ik op zoek naar de leerlingen die wij op school in de vierde subgroep als leerling x gaan indelen. Welke leerlingen vallen daar volgens ons onder en wat willen we daarmee gaan doen?

Hoofdstuk 3:

Onderzoeksmethodologie

Inleiding:

In mijn onderzoek ga ik op zoek naar een antwoord op de volgende hoofdvraag:

Hoe geven wij, bij ons op school, binnen het werken met groepsplannen op een passende manier vorm aan leerling x?

In dit hoofdstuk zal ik uit gaan leggen hoe mijn onderzoek is opgebouwd en tot stand is gekomen. Daarvoor heb ik verschillende keuzes gemaakt. Deze zal ik hieronder verantwoorden.

Ik heb gekozen voor een case study. Dit is een onderzoek dat zich richt op één casus, die vervolgens diepgravend wordt onderzocht (de Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). Deze casus wordt intensief bestudeerd, dat wil zeggen: aan de hand van veel aspecten, met behulp van diverse typen gegevensbronnen gedurende een zekere periode, met medeneming van de context (bouwstenen online, 2012).

Het gaat in mijn onderzoek om 1 casus, die van leerling x op onze school. Hierover wil ik beschrijven wat zich nu voor doet, ik wil hierover nieuwe ontdekkingen doen en uiteindelijk komen tot aanbevelingen.

Bij een case-studie gaat het niet om de case als zodanig, maar om de case als 'drager' van een bepaald verschijnsel of probleem. Men bestudeert een verschijnsel of probleem aan de hand van een of enkele cases. Men kan verschillende motieven hebben om case-studie onderzoek te doen (bouwstenen online, 2012).

Onderzoeksmethoden:

Om een antwoord op mijn onderzoeksvraag te krijgen stel ik mezelf deelvragen die ik wil onderzoeken middels de volgende onderzoeksmethoden:

1. Wie is leerling x? > Delphi-methode

In deze eerste deelvraag zoek ik naar een definitie. Hierbij maak ik gebruik van de Delphi methode. Deze methode helpt bij het maken van voorspellingen. Het gaat hierbij om het herhaald bevragen van een expert panel over een onderwerp waarover nu nog geen consensus bestaat (beleidsimpuls, 2006). Deze

onderzoeksmethode is vernoemd naar het orakel van Delphi en lijkt een verbeterde manier van brainstormen te zijn. In mijn onderzoek gaat het er om dat ik de mening, ervaring en intuïtie van andere experts gebruik, omdat volledige wetenschappelijke kennis ontbreekt (Wikipedia, 2011). In mijn panel zorg ik voor veelzijdigheid. Experts zitten overal binnen het onderwijs en daarom heb ik gekozen om collega's in veel verschillende functies te benaderen. Degene die ik benader zijn experts die ik ken uit mijn netwerk. Zij krijgen vragen voorgelegd waar zij op kunnen reageren. Vervolgens krijgen zij hiervan een terugkoppeling. De vragenronde en terugkoppeling kunnen zo vaak herhaald worden als nodig is.

2. Hoe wordt er nu omgegaan met leerling x? &

3. Hoe willen we omgaan met leerling x?

> Vragenlijst

Ik koppel deze twee deelvragen om een antwoord te vinden op beide. Hiervoor ga ik werken met een vragenlijst. Deze heeft als doel om op een gestandaardiseerde manier gegevens te verzamelen over een groot aantal respondenten (de Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). Deze vragenlijst zet ik uit onder collega's op onze school, omdat ik wil weten hoe zij nu omgaan met leerling x en hoe ze om willen gaan met deze leerling. Daarvoor is het nodig dat de definitie van leerling x duidelijk is, dus het antwoord op mijn eerste deelvraag heb ik hierbij nodig en zal ik delen met mijn collega's. Het werken met een vragenlijst geeft collega's mogelijkheid tot anonimiteit en in korte tijd kan ik hiermee informatie verzamelen. Ik maak gebruik van open en gesloten vragen.

Om meer verdieping te vinden in antwoorden op bovenstaande deelvragen wilde ik na het verzamelen van de vragenlijsten in gesprek met een focusgroep. Dit is een kleine gestructureerde groep van 6-10 deelnemers (de Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). Helaas konden er door tijdgebrek geen collega's deelnemen aan deze focusgroep en heb ik mijn gegevens dus gebaseerd op de antwoorden die gegeven zijn in de vragenlijsten.

Paradigma's:

Een paradigma is een bril waardoor we naar de werkelijkheid kijken en dit beïnvloed ons handelen. In het praktijkonderzoek is het belangrijk je hiervan bewust te zijn, want mijn kijk kan mijn onderzoeksresultaten beïnvloeden (Wikipedia, 2011).

In dit onderzoek ga ik op zoek naar een definitie van leerling x. Een duidelijk beeld over wie deze leerling is bestaat er vooralsnog niet. Verschillende mensen hebben hier eigen ideeën bij. Ik wil in samenspraak met andere professionals deze definitie neer zetten. Het is daarbij belangrijk dat ik de meningen van anderen aanhoor, maar ik heb hierin zelf ook een mening en dus ben ik, in mijn positie als onderzoeker, ook van invloed op de antwoorden. Deze manier van werken past binnen het paradigma 'kritisch-emancipatoir'.

De twee woorden waarmee filosoof Habermas (1972) het paradigma kritisch emancipatoir mooi uitlegt zijn 'emancipatie' en 'vrijheid'. Kennis berust niet alleen op feiten, maar ook op meningen (de Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011). In dit onderzoek zijn zowel onderzoekers als de onderzochte partijen actief betrokken. En voor alle partijen kan het dus iets waardevols opleveren, zoals een definitie van leerling x of een goede manier van werken op school met deze leerling.

Betrouwbaarheid en validiteit;

Bij validiteit gaat het erom in hoeverre het onderzoek echt meet wat ik(de onderzoeker) zeg of denk te meten. En bij betrouwbaarheid gaat het erom dat een meetmethode bij herhaalde meting ook telkens hetzelfde resultaat oplevert (de Lange, Schuman, & Montesano Montessori, 2011).

In dit onderzoek wil ik zorgen voor betrouwbaarheid en validiteit op de volgende manier;

- De experts die meedenken bij de Delphi-methode hebben zelf ingestemd met het meewerken aan dit onderzoek. Ze beantwoorden vragen via de mail en krijgen na elke vragenronde een (anonieme) terugkoppeling van alle gegeven antwoorden en de conclusie die ik daaruit trek. Zij hebben altijd de mogelijkheid om hierop te reageren. Zo komen we samen tot een definitie die ik pas gebruik op het moment dat alle betrokkenen hiermee in stemmen.

- Ook de leerkrachten op onze school werken vrijwillig mee aan het onderzoek en krijgen een (anonieme) terugkoppeling van de resultaten op de vragenlijst, zodat zij weten welke gegevens ik verzameld heb. De betrouwbaarheid van een vragenlijst is relatief hoog, omdat iedereen exact dezelfde vragenlijst krijgt.

Triangulatie:

Ik maak in mijn onderzoek gebruik van brontriangulatie en methodische triangulatie.

Triangulatie betekent letterlijk 'driehoeksverhouding' (Online Encyclopedie, 2011). Deze wordt gebruikt om iets in kaart te kunnen brengen. Door gebruik te maken van triangulatie zorg ik voor verschillende bronnen en methoden en dit vergroot mijn betrouwbaarheid en validiteit.

Ik verzamel gegevens op verschillende manieren, met meerdere methoden. Ik maak gebruik van de Delphi-methode en een vragenlijst, zoals ik hierboven ook beschreven heb. Dit is dus methodische triangulatie.

Ook verzamel ik gegevens vanuit verschillende bronnen. Bij de Delphi-methode maak ik al gebruik van verschillende bronnen; verschillende experts in verschillende functies. Ik heb hierbij gekozen om de volgende bronnen te benaderen; twee interne begeleiders van scholen met een verschillende leerlingpopulatie (omdat dit misschien verschil maakt in de gegeven antwoorden), 2 directieleden van scholen met een verschillende leerlingpopulatie, een stafmedewerker onderwijs van het bestuur, een senior adviseur psycholoog, een ambulant begeleider van de externe dienst van ons bestuur en de auteur van het boek 1-zorgroute. Bij de vragenlijst gebruik ik mijn collega's op school. Dit is dus brontriangulatie.

Ethiek:

Praktijkgericht onderzoeken doe ik als onderzoeker samen met collega's, leerlingen en andere betrokkenen. Hierbij wil ik aandacht hebben voor ethiek. Ik wil in mijn onderzoek op een juiste manier handelen en hiervoor heb ik gekeken naar de punten die Boerman(2006), verstaat onder ethiek.

Er moet veiligheid zijn voor de betrokkenen. Hier zorg ik voor door antwoorden anoniem te laten. Anderen weten niet wie welk antwoord gegeven heeft, zowel bij het expertpanel als bij de vragenlijst.

Mijn handelen als onderzoeker moet zuiver en transparant zijn. Ik wil samenwerken en open staan voor feedback.

Ik zorg ten alle tijden voor duidelijkheid naar mijn betrokkenen toe, door een begeleidende brief bij de verschillende onderzoeksmethoden. Zo is het duidelijk waar ik naar op zoek ben, maar ook wat ik het de betrokkenen op kan leveren. Zij hebben zelf de keus om wel of niet deel te nemen. In de begeleidende brief staat ook wat ik uiteindelijk ga doen met de onderzoeksresultaten, waarbij ik anonimiteit garandeer. Ook zijn mijn onderzoeksresultaten gedurende het onderzoek inzichtelijk voor de betrokkenen die dit in willen zien. Ik zorg altijd voor een eerlijke terugkoppeling aan de betrokken partijen, waarbij antwoorden geanonimiseerd zijn en alle uitkomsten weergegeven worden.

Hoofdstuk 4:

Data-analyse en resultaten

Inleiding:

In dit hoofdstuk wordt de data gepresenteerd die verzameld is tijdens het onderzoek. Door middel van de Delphi-methode en een vragenlijst ben ik tot mijn data gekomen. Het gaat hierbij vooral om kwalitatieve data, waarbij ik tijdens het analyseren ben uitgegaan van de inductieve benadering. Dit houdt in dat ik heb gekeken naar de waarnemingen die uit mijn data zijn gekomen en me daarbij niet heb laten leiden door literatuur over dit onderwerp. Dit komt voornamelijk doordat ik nog niet wist over welke leerling we spraken als het ging over leerling x. Deze definitie is tijdens het uitvoeren van de delphi-methode pas ontstaan.

Door deze inductieve benadering van mijn data heb ik geprobeerd om zoveel mogelijk onbevangen naar antwoorden te kijken. Hierbij heb ik mijn eigen ideeën over leerling x en de aanpak losgelaten en me laten leiden door het expert-panel en de leerkrachten. Vervolgens heb ik gezocht naar verbindingen, deze beschrijf ik in mijn analyse.

Delphi-methode:

Dit onderzoek is gestart met de Delphi-methode om tot een definitie te komen van leerling x. Hiervoor is een expert-panel, bestaande uit 8 experts, herhaald bevestigd. In het expert-panel zaten twee directieleden, twee intern begeleiders, een stafmedewerker onderwijs, een senior adviseur psycholoog, een auteur van het boek 1-zorgroute en een ambulant begeleider. Een 9^e expert die gevraagd werd voor deelname aan het expert panel wilde niet deelnemen. Reden hiervoor was dat hij niet achter geïndividualiseerd onderwijs staat, iets waar leerling x hem aan deed denken. Er zijn dus 9 experts gevraagd voor deelname aan het expert-panel en er hebben 8 experts meegewerkt.

Na 5 vragenrondes, waar steeds 6 tot 8 leden uit het expert-panel op reageerden, zijn we samen gekomen tot een definitie waar elk lid achter stond.

Na elke vragenronde is een week gewacht, zodat alle expertpanel-leden voldoende tijd hadden om te reageren. Daarna volgde een nieuwe vragenronde.

De definitie kwam tot stand doordat na elke vragenronde alle antwoorden werden gecodeerd.

Het eerste stadium bij coderen is open coderen. Hierbij zijn de antwoorden bekeken en de opvallende begrippen gemarkeerd. In het tweede stadium, axiaal coderen, zijn de begrippen die bij elkaar hoorden in dezelfde categorie geplaatst. Hierdoor kwam er samenhang. De laatste stap was dan selectief coderen, hierbij wordt op zoek gegaan naar centrale begrippen. Door deze centrale begrippen samen te pakken kon de definitie steeds aangepast worden. Alle expertpanel-leden kregen de nieuwe definitie te zien en kregen weer de kans om te reageren, zo was het inzichtelijk voor iedereen.

Er waren regelmatig tegengestelde antwoorden, elk lid had zijn eigen beeld bij leerling x. Door deze tegenstellingen ook steeds te benoemen was het voor iedereen duidelijk en konden leden hun mening bijstellen. Zodoende kon er uiteindelijk 1 definitie van leerling x gevormd worden.

Uiteindelijk is de volgende definitie van leerling x bepaald;

'Leerling x is een leerling met specifieke onderwijsbehoeften. Hij of zij haalt onvoldoende resultaat uit het basisaanbod in de klas en past niet in de 3 subgroepen van het groepsplan. Daarom heeft deze leerling op onderdelen (tijdelijk) een ander aanbod nodig en zodoende (tijdelijk) andere doelen te behalen.'

Deze definitie is vervolgens gebruikt bij de vragenlijst.

Vragenlijst:

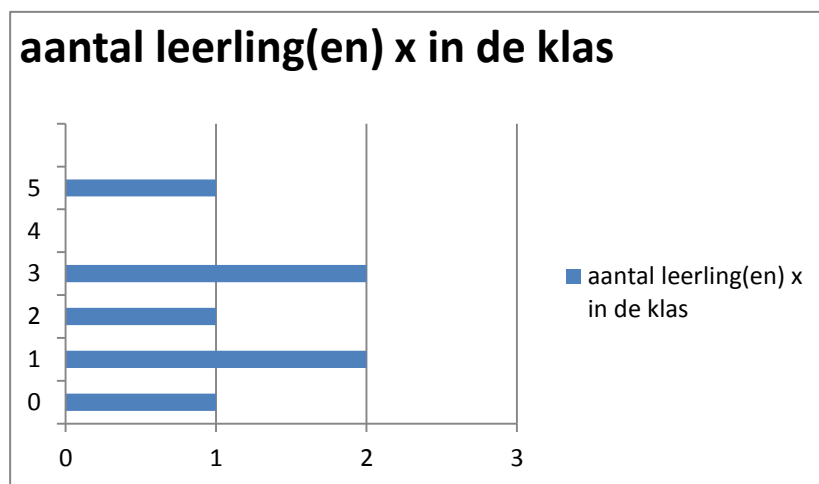
Als tweede onderzoeksmethode is gebruik gemaakt van een vragenlijst met open en gesloten vragen. Deze vragenlijst is uitgezet onder de 14 collega's uit mijn team die als leerkracht voor de klas staan.

7 leerkrachten hebben gereageerd, er was dus een respons van 50%

In deze fase van het onderzoek is er ook kwantitatieve data verkregen, de uitkomst hierbij zijn getallen.

De situatie nu;

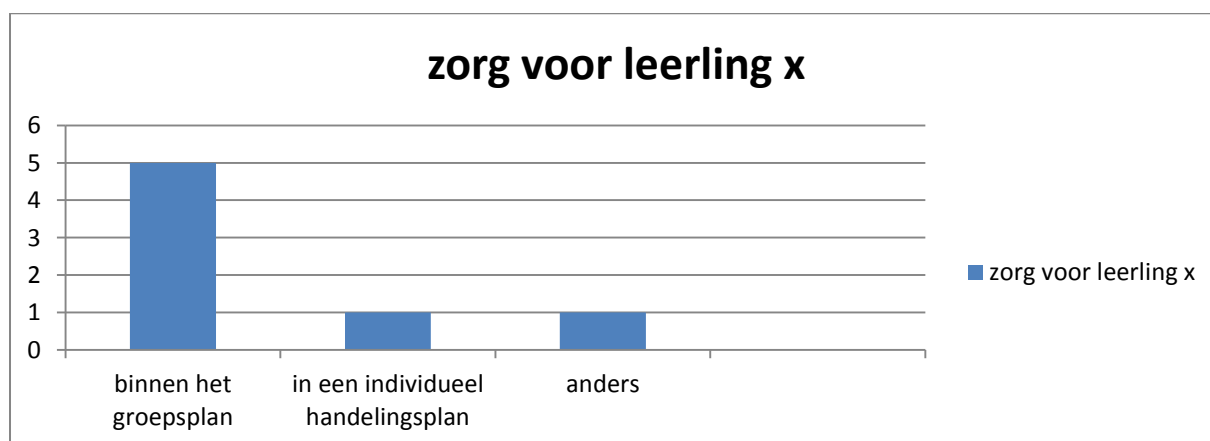
In de vragenlijst is eerst gevraagd naar de situatie nu.

tabel 1

Uit de vragenlijst blijkt dat als leerkrachten aan moeten geven hoeveel leerlingen x zij in de klas hebben, dit varieert van 0 tot 5.

Deze leerlingen vallen voor hen vooral onder de definitie van leerling x omdat ze onvoldoende resultaat behalen en individuele begeleiding nodig hebben.

tabel 2

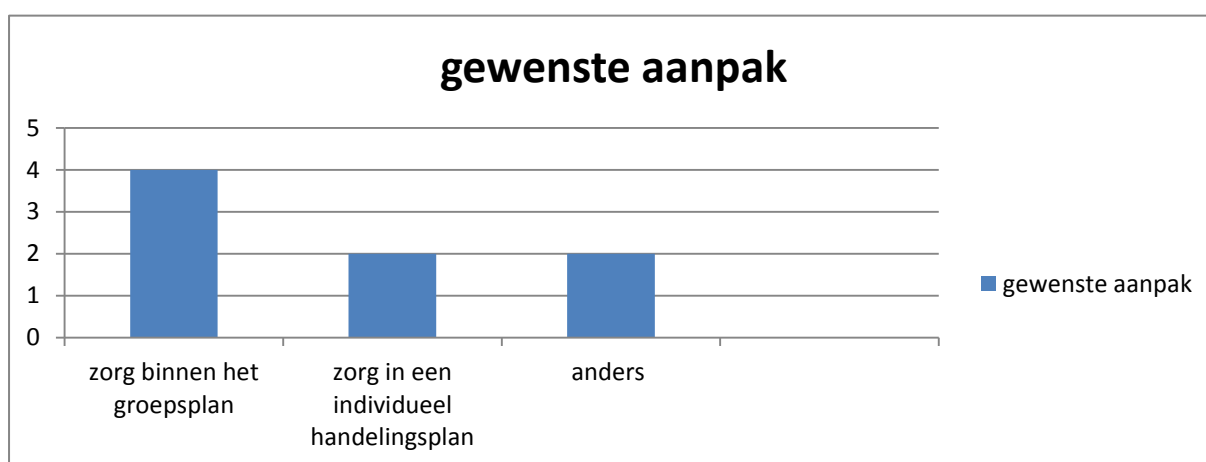
Zoals te zien is in tabel 2 bieden de meeste leerkrachten op dit moment zorg binnen het groepsplan aan leerling x. Daarnaast wordt er door andere leerkrachten gebruik gemaakt van een individueel handelingsplan en een zorgplan, dit is een tussenvorm tussen individueel handelingsplan en groepsplan wat bij ons op school gebruikt wordt in de kleutergroepen, omdat zij nog niet zijn begonnen met het werken met groepsplannen.

De meerderheid(6) geeft aan dat ze op dit moment leerling x niet kunnen bieden wat hij nodig heeft. Dit gevoel komt vooral door onvoldoende zichtbaar resultaat,

onvoldoende tijd, onvoldoende zicht op de problematiek, onvoldoende kennis en te weinig ondersteuning. De leerkracht die aangeeft het gevoel te hebben leerling x wel te kunnen bieden wat hij nodig heeft, geeft hierbij als kanttekening dat het dit schooljaar lukt door fulltime voor een klas te staan en kinderen goed te clusteren in deze groep.

De gewenste situatie;

Naast vragen over de situatie nu, is in de vragenlijst ook gevraagd naar een wenselijke situatie.

tabel 3

Uit de antwoorden blijkt dat de meerderheid kiest voor zorg voor leerling x binnen het groepsplan. Er zijn ook collega's die liever zorg in een individueel plan zouden geven of een combinatie van beiden. De reden om voor een individueel plan te kiezen is vooral zodat deze leerling echt goed in beeld is en krijgt wat hij nodig heeft.

Een kleine meerderheid(4) zou graag een vierde subgroep aan het groepsplan toevoegen voor leerling x. 4 subgroepen zijn wel maximaal haalbaar wordt hierbij aangegeven, maar het maakt het werken in je groep wel overzichtelijk. Ook zegt een collega dat het van belang is om dan duidelijk op te schrijven wat je met deze leerling doet.

Een kleine minderheid(3) zou dus liever geen vierde subgroep toevoegen aan het groepsplan, zij vinden 3 subgroepen maximaal haalbaar en het werken met 4 subgroepen te complex en niet uitvoerbaar in de praktijk.

Op de vraag wat leerkrachten nodig hebben om leerling x te bieden wat hij nodig heeft, was het meest genoemde antwoord; extra ondersteuning in de klas(4x). Daarna wordt advies van collega's of IB(3x) het meest genoemd. Tijd(2x) en materiaal(2x) worden ook meer dan eens benoemd. En als laatste geeft een collega aan meer zelfstandigheid van de andere leerlingen nodig te hebben(1x).

Conclusie:

De analyse van de data geeft een duidelijk beeld van leerling x. Wie het is, maar ook hoe er nu mee omgegaan wordt en hoe we er mee om willen gaan.

Door middel van deze data-analyse zijn genoeg gegevens verzameld om antwoorden op mijn onderzoeksvraag en deelvragen te geven en aanbevelingen te doen voor mijn school.

Dit is hierna in hoofdstuk 5 en 6 te lezen.

Hoofdstuk 5:

Beantwoording van de onderzoeksvraag

In dit hoofdstuk zal antwoorden gegeven worden op mijn onderzoeksvraag en deelvragen. Er is gekozen om eerst de deelvragen te beantwoorden omdat deze samen leiden tot antwoord op de onderzoeksvraag.

De antwoorden op de vragen zijn gebaseerd op de theoretische onderbouwing in hoofdstuk 2 en de data-analyse in hoofdstuk 4.

Deelvraag 1:

Wie is leerling x?

'Leerling x is een leerling met specifieke onderwijsbehoeften. Hij of zij haalt onvoldoende resultaat uit het basisaanbod in de klas en past niet in de 3 subgroepen van het groepsplan. Daarom heeft deze leerling op onderdelen (tijdelijk) een ander aanbod nodig en zodoende (tijdelijk) andere doelen te behalen.'

Deze definitie is gevormd samen met een expert-panel dat bestond uit 8 personen. Het maakt inzichtelijk over welke leerling het gaat, want dit was in de theorie niet duidelijk terug te vinden. Leerling x werd wel benoemd in een voorbeeld groepsplan, maar er werd niet beschreven om welke leerling het ging.

Leerkrachten geven nog aan dat het in de praktijk vaak om leerlingen gaat die onvoldoende resultaat behalen en veel individuele begeleiding nodig hebben. Dit past goed bij de gevormde definitie.

Deze vraag is dus beantwoord, want de definitie geeft weer wie leerling x is.

Deelvraag 2:

Hoe wordt er nu omgegaan met leerling x?

Bij ons op school wordt onderwijs gegeven in de vorm van groepsplannen.

Werken met een groepsplan is een uitwerking van de 1-zorgroute. Dit houdt in dat er een basisaanbod is voor de hele groep en sommige leerlingen ontvangen daarnaast verlengde instructie, extra leertijd of extra leerstof (Clijsen, 2007).

Het groepsplan richt zich op alle leerlingen in de groep.

Uit de vragenlijst blijkt dat veel leerkrachten bij ons op school te maken hebben met één (of meerdere) leerling(en) x in de klas, dus de leerling met specifieke onderwijsbehoeften die niet past binnen de drie subgroepen van het groepsplan.

In onze schoolgids(2011-2012) wordt over de groepsplannen en de zorg voor individuele leerlingen het volgende geschreven;

‘We stellen vast welke doelen voor welke vakgebieden door de groep als geheel moeten worden gehaald en hoe we dat voor deelgroepen leerlingen binnen de klas gaan realiseren. De klas wordt daartoe in drie groepen verdeeld. Binnen die groepen zijn er verschillen in leerstof en oefenstof, afhankelijk van wat een kind nodig heeft. Daarnaast kan het voor een enkeling nodig zijn een individueel plan op te stellen.’ Toch blijkt uit de vragenlijst dat er in de praktijk maar 1 leerkracht werkt met een individueel plan, de grote meerderheid biedt deze leerlingen zorg binnen het groepsplan.

De meerderheid van de leerkrachten geeft aan dat ze het gevoel hebben dat ze leerling x niet kunnen bieden wat hij nodig heeft. De enkele leerkracht die aan geeft het gevoel te hebben leerling x wel te kunnen bieden wat hij nodig heeft, geeft aan dat dit lukt doordat ze de leerlingen in haar groep goed kan clusteren.

Clijssen (2007) zegt hierover dat je op een goede manier met het groepsplan kan werken als de leerkracht de leerlingen goed kan clusteren op basis van ongeveer gelijke onderwijsbehoeften en aan de hand van resultaten, op een manier zodat ze met en van elkaar leren.

Uit de vragenlijst blijkt dat het heel lastig is om leerling x goed onderwijs te kunnen bieden. Leerkrachten geven aan dat dit vooral komt door demotivatie door onvoldoende zichtbaar resultaat, onvoldoende tijd, onvoldoende zicht op de problematiek, onvoldoende kennis en te weinig ondersteuning.

Dit komt overeen met de uitspraak van minister Bijsterveldt-Vliegenthart (2011), die in haar stuk ‘naar passend onderwijs’ aangeeft dat het leerkrachten niet lukt om het onderwijs goed af te stemmen op verschillen tussen leerlingen.

Concluderend kan gezegd worden dat er op dit moment zorg geboden wordt aan leerling x binnen het groepsplan, maar dat leerkrachten het gevoel hebben deze

leerling niet te kunnen bieden wat hij nodig heeft. Hiermee is deelvraag 2 beantwoord.

Deelvraag 3:

Hoe willen we omgaan met leerling x?

Wanneer een school kiest voor het werken met groepsplannen betekent dit dat deze groepsplannen de kern vormen voor de zorgstructuur. Uitgangspunt is hierbij dan ook dat het aantal individuele handelingsplannen, en dus ook het werken met individuele leerlijnen, wordt teruggebracht tot een minimum aantal (Förrer & Leenders, 2010). Uit de antwoorden van collega's op de vragenlijst blijkt ook dat de meerderheid kiest voor zorg voor leerling x binnen het groepsplan, in verband met tijd en uitvoerbaarheid. Er zijn ook collega's die liever zorg in een individueel plan zouden geven of een combinatie van beiden. De reden om voor een individueel plan te kiezen is vooral zodat deze leerling echt goed in beeld is en krijgt wat hij nodig heeft. Clijssen(2007) zegt daarover; 'werken met een individueel handelingsplan wordt in de visie van 1-zorgroute incidenteel gedaan, als blijkt dat een leerling onvoldoende profiteert van het groepsplan of als de bijzondere aanpak voor de leerling onvoldoende gespecificeerd kan worden in het groepsplan'.

Bij ons op school wil een kleine meerderheid een vierde subgroep aan het groepsplan toevoegen voor leerling x, zoals Clijssen(2007) aanbeveelt. Deze vierde subgroep noemt Clijssen(2007) het handelingsplan en dit is een verbijzondering van het groepsplan. Het handelingsplan beschrijft wat afwijkt, een specifieke aanpak of iets dat alleen voor deze leerling geldt. Het is verstandig om het handelingsplan een onderdeel van het groepsplan te maken. Het heeft dezelfde looptijd als het groepsplan, het is tijdelijk en erop gericht dat de leerling weer gaat profiteren van het groepsplan. Het is heel belangrijk dat het handelingsplan goed uitvoerbaar is in de praktijk.

Leerkrachten geven in de vragenlijst aan dat vier subgroepen maximaal haalbaar zijn, maar door het toevoegen van een extra subgroep wordt het werken in de groep overzichtelijk gemaakt. Ook zegt een collega dat het van belang is om dan duidelijk

op te schrijven wat je met deze leerling doet, dat is een voorwaarde, zoals Clijssen(2007) ook beschrijft.

Een kleine minderheid van de collega's zou dus liever geen vierde subgroep toevoegen aan het groepsplan, zij vinden 3 subgroepen maximaal haalbaar en het werken met 4 subgroepen te complex en niet uitvoerbaar in de praktijk.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat leerkrachten in de toekomst leerling x het liefst een plek geven binnen het groepsplan.

Dit betekent dan ook dat er voor gekozen wordt om voor leerling x te werken met een handelingsplan. Dit wordt toegevoegd aan het groepsplan als vierde subgroep. Om hier op een goede manier mee om te gaan is het van belang dat hierover nog gesproken wordt met het team, zodat zij mee kunnen denken over de invulling van dit handelingsplan.

Hiermee is ook de laatste deelvraag beantwoord.

Onderzoeksvraag:

Hoe geven wij, bij ons op school, binnen het werken met groepsplannen op een passende manier vorm aan de begeleiding van leerling x?

Bij ons op school hebben we nu een duidelijke definitie van leerling x, maar op dit moment kunnen we deze leerling nog niet bieden wat hij nodig heeft.

Doel van onderwijs moet zijn; zo goed mogelijk onderwijs bieden aan ieder kind, ongeacht de extra zorgbehoefte (Bijsterveldt-Vliegenthart, 2011).

Om dit te bereiken is het belangrijk om een manier te vinden om alle leerlingen, inclusief leerling x, te kunnen bieden wat hij nodig heeft binnen het werken met groepsplannen. Uit dit onderzoek is gebleken dat we leerling x willen begeleiden binnen de groepsplannen, in een vierde subgroep.

Om dit goed te doen geven leerkrachten aan het volgende nodig te hebben;

- extra ondersteuning in de klas
- advies van collega's of IB
- tijd
- materiaal

Mijn onderzoeksvraag is hiermee beantwoord en. In hoofdstuk 6 zullen aanbevelingen gedaan worden voor vervolgstappen om op een passende manier vorm te geven aan de begeleiding van leerling x.

Hoofdstuk 6:***Conclusies, aanbevelingen en evaluatie***

In het laatste hoofdstuk van dit onderzoeksverslag zullen conclusies en aanbevelingen gedaan worden voor mijn praktijk. Daarnaast zal ook gekeken worden naar het onderzoeksproces; wat heeft het voor mij betekend en welke aanbevelingen heb ik voor anderen?

Conclusies

Aan dit onderzoek hebben verschillende mensen meegewerkt met elk hun eigen ideeën. Samen met een expert-panel is een definitie van leerling x gevormd, die in de theorie niet te vinden was.

Deze gevormde definitie is het startpunt geweest voor verder onderzoek.

7 leerkrachten hebben vervolgens een vragenlijst ingevuld over leerling x.

Dankzij de respons op deze vragenlijst kan geconcludeerd worden dat veel leerkrachten een leerling x in de klas hebben, maar dat ze het gevoel hebben dat ze deze leerling niet kunnen bieden wat hij nodig heeft.

Dit heeft te maken met te weinig handen in de klas, te weinig advies van collega's en IB, te weinig tijd, niet het juiste materiaal en onzelfstandigheid van andere leerlingen.

De juiste hulp bieden aan leerling x binnen de setting van de klas is dus erg complex en kunnen leerkrachten die meegewerkt hebben aan het onderzoek niet alleen.

Toch willen leerkrachten wel graag met leerling x aan de slag, het liefst binnen de bestaande structuur van het werken met het groepsplan. Volgens de theorie is dit ook een goede manier om deze zorg aan te pakken, zodat leerkrachten het goed kunnen organiseren.

Voor de toekomst betekent dit dus dat leerling x bij ons op een school en plek zal krijgen binnen het groepsplan, maar hiervoor is het eerst nog nodig dat er stappen gezet worden om dit op een goede manier te organiseren.

Hiervoor zullen aanbevelingen gedaan worden voor de praktijk en voor vervolgonderzoek.

Aanbevelingen voor de praktijk

- Als eerst is het van belang om in gesprek te gaan met het team en hen de data van dit onderzoek te presenteren. In een teamvergadering kan hier aandacht aan besteed worden.
- Er is verdieping gewenst over de toekomstige aanpak voor leerling x. Het is van belang om in mogelijk vervolgonderzoek verder de diepte in te gaan en het team mee te laten denken over de toekomstige aanpak voor leerling x. Een manier hiervoor zou kunnen zijn dat er een werkgroep komt. Deze werkgroep zou concreet op papier kunnen zetten hoe wij bij ons op school precies vorm willen geven aan de begeleiding van leerling x.
- Leerkrachten hebben een aantal dingen aangegeven die zij nodig hebben om leerling x goed te kunnen begeleiden, zoals extra ondersteuning in de klas, advies van collega's of IB, tijd en materiaal. Naar deze punten zal de werkgroep ook moeten kijken; wat is mogelijk en hoe gaan we dit realiseren?
- Als alle afspraken duidelijk zijn, zal dit door de Intern Begeleider ook goed op papier gezet moeten worden om de zorgstructuur te waarborgen.
- Om de zorg van leerling x in de praktijk ook goed te volgen zal de Intern Begeleider leerkrachten hierin moeten coachen. Er zal regelmatig aandacht aan besteed moeten worden in vergaderingen en tijdens leerlingbesprekingen. Tijdens de eerste jaren om te zorg voor leerling x echt goed op de rit te zetten en tijdens de jaren daarna om de zorg voor leerling x te waarborgen. Het lijkt logisch om hier een plek aan te geven binnen de zorgcyclus.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Voor vervolgonderzoek binnen mijn praktijk zijn hierboven aanbevelingen gedaan. Mocht een andere onderzoeker nog dieper in willen gaan op leerling x, dan zou het interessant zijn om te kijken naar de resultaten van verschillende aanpakken voor leerling x.

Evaluatie

Het tweede jaar van de Masterclass heeft in het teken gestaan van dit praktijkonderzoek. Het heeft mij inzicht gegeven in de manier van werken bij ons op school met leerling x. Door veelvuldig contact met het expert-panel is voor mij ook duidelijk geworden dat de aanpak per school erg kan verschillen.

Mede door deze inzichten hecht ik nog meer waarde aan het vaststellen van een juiste aanpak voor leerling x. Het is van groot belang dat alle leerlingen goed onderwijs krijgen en dit kunnen leerkrachten niet alleen. Mede door afspraken te maken en deze ook duidelijk op papier te zetten waarborg je de kwaliteit van je onderwijs.

Als onderzoeker heb ik geleerd dat het heel belangrijk is om mijn eigen aannames los te laten en onbevooroordeeld te starten met een praktijkonderzoek. Ik had zelf al ideeën over wie leerling x was, hoe ermee omgegaan werd bij ons op school en wat een gewenste aanpak zou zijn. Dit moest ik volledig loslaten om objectief naar dit onderzoek te kunnen kijken. Dit heb ik gedaan door als onderzoeker boven mijn onderzoek te gaan hangen en de gegeven antwoorden te coderen.

Wat ook een leerpunt voor mij was, was het loslaten van een planning. Ik plan alles graag en ben graag ruim op tijd klaar. In dit praktijkonderzoek was ik afhankelijk van anderen om dit onderzoek goed te kunnen uitvoeren en schrijven en dit maakte dat ik van mijn planning af moest wijken. Zo duurde het veel langer om met het expert-panel tot een definitie te komen, dan ik van te voren had bedacht. Toch heb ik hier de tijd voor genomen, omdat deze definitie uitgangspunt was voor de rest van mijn onderzoek. Hierdoor zat er vervolgens meer haast achter het invullen van de vragenlijst en het plannen van de bijeenkomst met de focusgroep. In een drukke periode van het schooljaar was het niet meer haalbaar om met een aantal geïnteresseerde collega's een datum te vinden om met de focusgroep bij elkaar te komen. Vanwege tijdgebrek en al voldoende verzamelde data heb ik dat idee los moeten laten.

Vanuit mijn ervaringen heb ik een aantal aanbevelingen voor andere onderzoekers;

- Zorg dat je team goed op de hoogte is van je plannen voor het praktijkonderzoek. Zo zijn ze betrokken en dit zorgt voor meer respons.
- De delphimethode is een hele leuke methode om data te verzamelen. Ik heb er met plezier aan gewerkt en kreeg ook veel leuke reacties van de expertpanel-leden, maar het is wel een methode die veel tijd kan kosten. Om dit te beperken zou het verstandig zijn om je expert-panel niet te groot te maken, omdat je met een klein aantal mensen sneller tot consensus kunt komen.
- Zorg voor anonimiteit en bewaak de privacy van mensen. Ik merkte in mijn onderzoek dat er collega's waren die dit helemaal niet nodig hadden, zij mailde me de vragenlijst of gaven hem persoonlijk af of zetten zelfs hun naam er op. Maar er waren ook collega's die het fijn vonden dat ze de vragenlijst anoniem in konden sturen, zij legden hem anoniem in mijn postvak. Ook tijdens het werken met het expert-panel heb ik nooit namen genoemd en nooit mails naar het hele panel gestuurd. Zo was het voor de leden niet duidelijk wie er mee dacht in het expert-panel en wie welk antwoord had gegeven, dit vond ik belangrijk om hun privacy te beschermen.

Nawoord:

Het onderzoeksverslag is afgerond, na een half jaar hard werken.

Zonder de leden van het expert-panel en de respons van mijn collega's had ik dit onderzoek niet uit kunnen voeren. Ik ben erg blij dat zij de tijd hebben willen investeren om mij te helpen.

Daarnaast heb ik ook veel steun gehad van mijn medestudenten, critical friends, docent van Fontys OSO en thuisfront. Ook zonder deze steun had ik dit onderzoek niet kunnen uitvoeren.

Ik wil iedereen bij deze bedanken voor alle hulp, op welke manier dan ook.

Fieke

Mei 2012

Literatuurlijst:

- beleidsimpuls*. (2006). Opgehaald van http://www.beleidsimpuls.nl/delphi_methode.php
- Online Encyclopedie*. (2011). Opgehaald van <http://www.encyclo.nl/begrip/triangulatie>
- Wikipedia*. (2011). Opgehaald van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Delphi-studie>
- Wikipedia*. (2011). Opgeroepen op 03 01, 2012, van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Paradigma>
- landelijk steunpunt ZAT*. (2012). Opgehaald van passend onderwijs:
<http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/12/585.html>
- Bijsterveldt-Vliegthart, M. v. (2011). *Naar passend onderwijs*. Den Haag: ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- bouwstenen online. (2012). *studion*. Opgeroepen op 03 06, 2012, van bouwstenen online:
<http://studion.fss.uu.nl/bouwstenenonline/2b4acasestudy.doc>
- Clijsen, A. (2007). *Handreiking 1-zorgroute voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs*. WSNS plus en KPC groep.
- Clijsen, A., Pieterse, E., Spaans, G., & Visser, J. (2009). *werken vanuit een ontwikkelingsperspectief in het speciaal basisonderwijs*. Utrecht: PO raad.
- de Lange, R., Schuman, H., & Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Eurydice-Denmark. (2000-2001). *database on Education*. Opgehaald van
<http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=DK&language=EN>
- Förrer, M., & Leenders, Y. (2010). *Werken met groepsplannen*. Utrecht: Projectbureau Kwaliteit.
- Gijzen, W. (2011, 06 06). *kennisnet leerlingzorg advies*. Opgehaald van kennisnet:
http://leerlingzorgpo.kennisnet.nl/archief/bijdragen_2008/1_zorgroute
- Greven, L. (2007). Passend onderwijs als uitdaging. *Van Horen Zegge* 48, 10-13.
- Groeneweg, H. (2004). inclusief onderwijs, ook iets voor Nederland? *BasisschoolManagement*.
- Hooiveld, J. (2009, mei). Opgehaald van www.aps.nl.
- McKinsey, C. &. (2010). *How the worlds most improved school systems keep getting better*.
- ministerie van onderwijs, c. e. (2011). *actieplan 'basis voor presteren'*. rijksoverheid.
- ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap. (2011). *kamervragen aan lid Smits(SP)*. Den Haag.

online encyclopedie. (sd). Opgeroepen op 05 03, 2012, van encyclo:

<http://www.encyclo.nl/begrip/Kwantitatief%20onderzoek>

van Liempd, H., Vierboom, R., & Gerrits, E. (2010). *werken met een eigen leerlijn op de basisschool*. Nijmegen.

Bijlage 1: uitnodiging onderzoeksmethode 1

Geachte.....

Voor mijn Master Sen opleiding van Fontys OSO&SKPO ben ik bezig met een praktijkonderzoek.

Dit onderzoek richt zich op 'leerling x', de leerling die binnen het werken met de 1-zorgroute moeilijk in één van de drie standaard subgroepen in te delen is. Deze leerling wordt dan ingedeeld in de vierde subgroep. Maar voor welke leerlingen geldt dit dan? In de theorie is hiervoor geen eenduidig antwoord te vinden.

Het begin van mijn onderzoek zal zich richten op het vormen van een definitie van leerling x en hierbij wil ik graag om uw hulp vragen!

Om tot deze definitie te komen ga ik gebruik maken van de Delphi-methode. Het gaat hierbij om het herhaald bevragen van een expert panel over een onderwerp waarover nu nog geen consensus bestaat. Deze onderzoeksmethode is vernoemd naar het orakel van Delphi en lijkt een verbeterde manier van brainstormen te zijn. In wil graag de mening, ervaring en intuïtie van andere experts gebruiken, omdat wetenschappelijke kennis ontbreekt.

Als u deel wilt nemen aan mijn expert-panel krijgt u een vraag voorgelegd waar u op mag reageren. Ik verzamel alle gegevens en koppel deze ook altijd (anoniem) terug aan het expert-panel, zodat u hier ook altijd weer op kunt reageren. Deze rondes van vragen en terugkoppelen zal ik net zolang herhalen tot we samen tot een definitie van leerling x kunnen komen.

Ik kan ervaring en expertise goed gebruiken in mijn onderzoek en zou het erg op prijs stellen als u hieraan mee zou willen werken.

Ik hoor graag of ik u toe mag voegen aan mijn expert-panel.

Met vriendelijke groet,

Fieke van den Heuvel

IB-er basisschool Trudo, Eindhoven

Bijlage 2: uitnodiging en vragenlijst onderzoeksmethode 2

Beste collega's,

Voor mijn Master Sen opleiding van Fontys OSO&SKPO ben ik bezig met een praktijkonderzoek.

Dit onderzoek richt zich op 'leerling x', de leerling die binnen het werken met groepsplannen moeilijk in 1 van de drie standaard subgroepen in te delen is.

Samen met een expert-panel heb ik naar een definitie voor leerling x gezocht, omdat deze moeilijk te vinden was. Onze definitie van leerling x is de volgende;
'Leerling x is een leerling met specifieke onderwijsbehoeften. Hij of zij haalt onvoldoende resultaat uit het basisaanbod in de klas en past niet in de 3 subgroepen van het groepsplan. Daarom heeft deze leerling op onderdelen (tijdelijk) een ander aanbod nodig en zodoende (tijdelijk) andere doelen te behalen. '

Om deze leerling gaat het dus.

Nu ik weet wie leerling x is, wil ik op zoek naar een antwoord op de volgende vraag;
Hoe wordt er bij ons op school nu omgegaan met leerling x?

En hoe willen we omgaan met leerling x?

Daarvoor gebruik ik deze vragenlijst.

Ik wil je vragen om de vragenlijst (anoniem) in te vullen voor.....(datum)

Dit kan digitaal of handmatig. Deze mag je vervolgens in mijn postvak leggen.

Al jullie antwoorden verzamel ik om antwoord te vinden op bovenstaande vragen en dit koppel ik ook naar jullie terug via de mail.

Ik hoop op jullie medewerking!

Alvast bedankt!

Groetjes, Fieke

Vragenlijst 'leerling x':

Bij het invullen van deze vragenlijst is het belangrijk dat je weet welke leerling ik bedoel als ik spreek over leerling x, daarom hieronder de definitie;

'Leerling x is een leerling met specifieke onderwijsbehoeften. Hij of zij haalt onvoldoende resultaat uit het basisaanbod in de klas en past niet in de 3 subgroepen van het groepsplan. Daarom heeft deze leerling op onderdelen (tijdelijk) een ander aanbod nodig en zodoende (tijdelijk) andere doelen te behalen. '

1. Hoeveel leerlingen uit je klas vallen onder de definitie van 'leerling x'?

(indien je antwoord hier 0 is, kun je door naar vraag 5)

2. Waarom zijn deze leerlingen voor jou leerling x?

3. Hoe geef je nu zorg aan deze leerling?

- ☐ Binnen het groepsplan
- ☐ In een individueel handelingsplan
- ☐ Anders, namelijk...

Ruimte voor toelichting;

4. Heb je het gevoel dat je op dit moment leerling x kunt bieden wat hij nodig heeft?

- ☐ ja
- ☐ nee

Waarom?

5. Wat is voor jou een gewenste aanpak voor leerling x?
- Zorg binnen het groepsplan
 - Zorg in een individueel handelingsplan
 - Anders, namelijk....

Ruimte voor toelichting;

6. Zou je aan het groepsplan een vierde subgroep toe willen voegen voor leerling x?
Waarom wel of niet?

7. Wat heb jij nog nodig om leerling x onderwijs op maat te bieden?

8. Ruimte voor vragen/suggesties/opmerkingen:

Bedankt voor het invullen!

Je mag deze vragenlijst(anoniem) in mijn postvak leggen.

Groetjes, Fieke